

משמרת הטהרה

שאלות ותשובות בעניני סדר טהרות בחיי המעשה לכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו

גליון 65 בראשית תשפ"ז

דבר העורך

הפעם לא זכינו. לא זכינו לראות כהנים בעבודתם, לא זכינו לעלות לרגל, לא זכינו לשמוח בשמחת בית השואבה. אך התקווה לא נמוגה. אחכה לו בכל יום שיבא...

והוא יכול לבא בכל רגע. אולי היום, אולי מחר, ואולי בשעה הקרובה...

אך כל זמן שעדיין הוא לא בא אנחנו צריכים להמשיך להתכונן. שכשהוא יבא לא נצטרך להתחיל הכל מבראשית... שלפחות יהיו לנו קצת מושגים מה לשאול ולא נהיה כתינוק שאינו יודע לשאול... שלא נבוש ולא נכלם.

ואמנם לא עליך המלאכה לגמור, אך אין אתה בן חורין ליבטל הימנה.

בגליון זה מופיע מידי שבוע משנה מסדר טהרות עם פירוש בהיר ומאיר עיניים הנותן ידיעה רחבה במושגים העמוקים של סדר טהרות, בשילוב שאלות מחיי המעשה הממחישות את המושגים הנלמדים במשנה. ואם לא עכשיו אימתי?!

ניתן לשלוח שאלות בעניני טהרות הנוגעים לחיי המעשה לדוא"ל: t402422@gmail.com

וכן במכשירי קהילות קופת תורת הטהרה בשליחת הודעה למנהל הקופה, או בנדרים פלוס בקופת אהלי תורה-קטגוריה גליון משמרת הטהרה, ונשתדל אי"ה להשיב עליהם.

בברכת הטהרה

משמרת הטהרה

בגינה הקטנה הצמודה לחצר ביתה של משפחת גרשוני צומחים ירקות. מדי בוקר יוצאת גברת גרשוני לחצר ומלקטת מעט ירקות לארוחת הבוקר. הפעם היא שמה לב שהבצלים כבר ממש גדולים והיא ליקטה מהם כמה בצלים יפים.

היא שטפה את הבצלים מהעפר הדבוק בהם, וחפשה סכין כדי לחתוך את הבצל כדי להפריש ממנו תרומות ומעשרות. אך באופן מוזר הסכין החדה המשמשת בדרך כלל לחיתוך ירקות לא היתה במקומה. היא חיפשה שוב ולבסוף גילתה אותה מסתתרת מאחורי ערימת הצלחות שבפינת השיש. "מוזר מי החביא אותה שם" הררה בלבה.

היא נגשה לחתוך את הבצל, אך אז נכנסה למטבח בתה הגדולה ומשהבחינה בסכין אמרה בבהלה "אמא, הסכין הזאת נטמאה אתמול, לא הספקנו לטבול אותה ולכן החבאנו אותה מאחורי הצלחות, חשבנו שלא תמצאי אותה, אבל כנראה שממך אי אפשר להסתיר כלום..."

אך אז התעוררה השאלה האם הבצל שכבר נגע בסכין הטמאה נטמא ממנה, או שכיון שהסכין נגעה רק בקליפה לא נטמא הבצל. אכן מה דינו של הבצל?

תשובה. במשנה עוקצין פ"ב מ"ד מבואר שלדעת ר' יהודה יש שלשה קליפות בבצל, החיצונה טהורה ואינה מצטרפת לשיעור טומאת אוכלין, האמצעית אם היא שלימה מצטרפת ואם היא נקובה וחתוכה (קדורה)

אינה מצטרפת, והפנימית שהיא עצמה אוכל מצטרפת בכל אופן, ולכן אם נגעה הסכין רק בקליפה החיצונה עדיין לא נטמא הבצל, אך אם נגעה הסכין בקליפה האמצעית קודם שנחתכה נטמא הבצל.

ואמנם מבואר ברע"ב ובפירוש המשניות להרמב"ם שאין הלכה כר"י, ומבאר החזו"א (עוקצין ס"ב סק"י) דס"ל לת"ק שגם קליפה החיצונה מצטרפת, וממילא אף הקליפה החיצונית מקבלת טומאה, אמנם העיר החזו"א שם מדברי הרמב"ם ה' טומאת אוכלין פ"ה ה"א שפסק את דינו של ר"י, ומבאר החזו"א שמסוגית הגמ' בחולין קי"ט ב' מבואר שלא נחלקו חכמים על ר"י בדין זה ולכו"ע החיצונה אינה מצטרפת.

קליפת הבצל החיצונה אינה מקבלת טומאה

נב. בשולי המאמר יש להעיר שלכתחילה רצוי שלא לשטוף את הירקות לפני הפרשת תרומות ומעשרות מכיון שאז הם מוכשרים לקבל טומאה, וצריך לשמור יותר שלא יבואו לחשוש קבלת טומאה ויכשלו חלילה באיסור "משמרת תרומות", ובפרט בזמן הזה שכולנו טמאי מות הרי בשעה שמכשיר את הירקות במים נטמאים במים שנגעו בידיהם והם עצמם טמאים ונמצא מטמא את הטבל ולא יוכל להפריש תרומה בטהרה, ועי' ש"ך יו"ד סי' של"א ס"ק ל"ה שטבל אחר מירוח שכבר נתחייב בתרומה אסור להכשירו לקבל טומאה, ועי' דרך אמונה ה' תרומות פ"ב ס"ק קל"ט.

נערך ע"פ ספר הלכתא למשיחא להגרש"כ אלון שליט"א, וספר דורש לציון קיצור דיני טהרות להרב שמעון ארנטריי שליט"א. בכל עניני הגליון ניתן

לפנות לטל 0527655009 בשעות בין הסדרים או בדוא"ל: t402422@gmail.com

משנת הפירה

נערך ע"פ ספר מחנה אברהם על גשנויות סדר טהרות
מאת הר"ר אברהם יוסף פינגר שליט"א

עוקצין פ"ב מ"ד

דף קי"ט: שטהור כיון דאין שומר על גבי שומר.

ברמב"ם בפירוש המשנה, מבואר בגלל שזה מאד דק, ולכן לא נחשב לשומר, ומשום הכי טהור, וכן מבואר ברע"ב, שהקליפה דקה וממשמשים בה והיא נופלת מאילה.

התיו"ט מקשה, שהרי הטעם שאין שומר ע"ג שומר הוא לכו"ע, וא"כ מדוע הכא הרע"ב כתב דאין הלכה כרבי הודה, הרי טעמו דרבי יהודה לרע"ב, הוא לכו"ע.

והנראה לומר דהנה יש לדון, מהו דין החיצונה בזמן שהאמצעית קדורה, ולא חשיבא שומר, האם האם כיון שהחיצונה שלימה יש לה דין שומר, ואז היא לא שומר ע"ג שומר, כיון שהאמצעית קדורה, ולא משמשת כשומר, ורק החיצונה היא השומר, דלכאורה זה תלוי מדוע החיצונה טהורה, האם זה בגלל שאין שומר על גבי שומר, א"כ בהאמצעית קדורה, החיצונה היא שומר, כיון דלא הוה שומר על גבי שומר, אולם אם הסיבה בגלל שמשמשים בה והיא נופלת, א"כ היא בכלל לא נחשבת לחפצא של שומר, וממילא אע"פ שהאמצעית קדורה, החיצונה לא משמשת לשומר.

הרא"ש מעמיד את המשנה, משום דאין שומר על גבי שומר, והאמצעית היא השומר, וצ"ע מדוע הרא"ש לא מקשה שאם האמצעית קדורה, החיצונה משמשת לשומר, ומדוע הרא"ש לא מחלק בין אם האמצעית שלימה, או קדורה.

והנראה לומר דהנה יש לדון שהרי יש חילוק, בין שומר ליד, ששומר מצטרף גם לדין שיעור אוכל, ואילו יד מצטרף רק לענין טומאה, ולא לענין צירוף לפרי, והביאור ששומר בזה שהוא שומר לפרי, הוא נעשה יותר משויך לפרי, ולכן הוא נעשה לחלק ממנו להצטרף לענין שיעור האוכל שבו, ולפ"ז יוצא שגדר השומר הוא שמחמת השמירה הוא משויך לפרי להיות חלק ממנו, אולם אפשר לומר, שגדר השומר הוא עצם השמירה שלו על הפרי, אלא מציאות החיבור, שהשומר במציאות הוא יותר מחובר מהיד.

והנפ"מ היא בשומר על גבי שומר, שהשומר נחסר בשמירה, וכגון שהקליפה האמצעית קדורה, האם החיצונה נהפכת לשומר, או לא, שאם עצם השמירה משייכת את הומר לפרי, א"כ בכה"ג שהחיצונה קדורה, ממילא החיצונה היא השומר, והיא משתייכת לפרי, וכן סבר הרע"ב, וממילא הוא התקשה מדוע לא מבואר חילוק האם האמצעית קדורה או לא קדורה, ולכן הוא סבר שהסיבה שהחיצונה טהורה, כיון שמיד היא נפרכת ונופלת.

אולם הרא"ש סובר, שגדר השומר הוא שבמציאות השומר מחובר לפרי, ומש"ה אפילו שהאמצעית קדורה, במציאות החיצונה לא מחוברת לפרי, כי יש את החיצונה ביניהם, והוא לא מחובר ישיר לפרי.

כל הקליפין מטמאות ומטמאות ומצטרפות. רבי יהודה אומר, שלשה קליפין בבצל. הפנימית, בין שלמה בין קדורה, מצטרפת. האמצעית, שלמה מצטרפת, וקדורה אינה מצטרפת. והחיצונה, בין כך ובין כך, טהורה.

כל הקליפים, מיטמאות ומטמאות, ומצטרפות.

כתב הרע"ב, כגון קליפי אגוזים ושקדים ורימונים, וקליפי ביצים, חשיבי שומר לאוכל ומצטרפים עם האוכל להשלימו לקבל טומאה, ומיהו קליפה לחה העליונה שעל האגוזים בשעת לקיטתן, אינה מצטרפת, דלא חשיבא שומר, עכ"ל.

והנה יש ברע"ב, כמה נקודות חידוש.

מה שכתב הרע"ב דוקא קליפי אגוזים ושקדים ורימונים, וקליפי ביצים, ולא כתב קליפות של שאר ירקות, צ"ל דהקליפות הללו הם לא אוכל, משא"כ בשאר קליפות שלא צריך לדון בהם מדין שומר, כיון שהם אוכל.

המשנ"א כתב שלרע"ב הם מצטרפים עם האוכל להשלימו לשיעור טומאה, אף שלגבי קבלת טומאה יש חולקים וסוברים שהאוכל מקבל טומאה בכל שהוא, ומה שצריך שיעור כביצה, זה רק כדי לטמא אחרים.

עוד נקודה שהמשנ"א אומר, שהביצים שהרע"ב מדבר עליהם מוכרח להיות שהם ביצי יונים, או ציפורים שהם ביצים קטנות, כי ביצת תרנגולת טמאה ומטמאה בשיעור העצמי שלה, ולא צריך את הקליפה לשיעור.

יש עוד דין ברע"ב, שהקליפה הלחה של האגוזים לא מצטרפת, כיון שהיא שומר על גבי שומר.

רבי יהודה אומר, שלשה קליפין בבצל, הפנימית בין שלימה, בין קדורה, מצטרפת.

ומשום שהפנימית היא ממש אוכל, והיא מצטרפת מדין אוכל, כמו הבצל עצמו.

האמצעית, שלימה מצטרפת, וקדורה אינה מצטרפת.

דהאמצעית אע"פ שהיא לא אוכל, אע"פ שהיא לא אוכל, מ"מ היא שומר ומצטרף, אולם אם היא קדורה, היא לא שומרת, ולכן אינה מצטרפת.

וכתב התפא"י, ונ"ל דעכ"פ דינה כיד, ולכאורה מלשון המשנה משמע דקדורה רק אינה מצטרפת, אולם לגבי טומאה היא כן טמאה, אם הבצל טמא, או שהיא מטמאה את הבצל, משום שאע"פ שהיא שהאמצעית היא קדורה היא לא משמשת בתור שומר, מ"מ כלפי דין יד היא כן נחשבת ליד.

והחיצונה, בין כך, ובין כך, טהורה.

כתב הרא"ש, משום דאין שומר על גבי שומר, וכן מבואר ברש"י בחולין

קליפת האגוזים מצטרפת לקבלת טומאה, אך הקליפה הידוקה הגדילה עמהם אינה מצטרפת